

Nhân ngày ra đi của nhà văn Thơ o Trùng ..

“Phäi luôn luôn nhớ rằng hãy quên đi tất cả!”(Thơ o Trùng)

Nhà Văn Thơ o Trùng trong mắt buổi ra mắt sách ở tòa soạn báo Ngäi Việt

Nhäng ai của đäc Thơ o Trùng sẽ không hiểu nhan đề cuốn sách này: “Nhäng Miền Ngä Vän của Tiäu Thuyät.” Theo Thơ o Trùng thì nhäng miền vän đó là nhäng mảnh täp pho täng khän của cuộc đời ông, đó cũng là nhäng chủ đề u dùng để viết một truyện dài, nhäng ông đã đem dùng hết vào trong nhäng truyện ngắn, và tác giả cho đó là một thất bại lớn của đời viết văn của mình.

Theo tôi, nhà văn Thơ o Trùng chưa hề thất bại.

Thơ o Trùng cũng nói rằng ông “cänhét cuộc chiến Việt Nam vào trong một chuyện ngắn,” thì đời này chúng ta lại thấy ông đã thành công.

Chúng tôi, ngäi đäc qua nhäng mảnh vän mà ông đã khiêm nhäng nói đến, đã hình dung được toàn bộ của đời ngäi, một ngäi Việt Nam qua nhäng khổ đau, tàn khäc của lịch sử. Chính là ông, chứ không phải ai hết, thế hiện bằng một nhân vật nào đó trong tiểu thuyết, một nhân vật rất thực không hề được che giấu đã đi suốt qua ba giai đoạn của một đời ngäi:

- Giai đoạn thứ nhất của một ngäi lính, dù đó là ông chủ näng tä te trän đóng giä một làng Thơ o Trùng hay một vị thiäu úy nhäy toán xuäng đất đai...

- Giai đoạn thứ hai nói về một ngäi tù không biết án, ngäi tù lúc còn sống 37 tuổi cho đến

khi đ c g i là “bác tù già” sau h n 16 năm b giam c m.

- Giai đ n th ba là s tr v và trôi gi t c a m t ông già l u vong đ n x ng i, dù là ông già đi l m lon vùng đ m l y Bolsa Chica, hay là ông già đ c gia đình cho đi rong ch i trên không ph n Grand Canyon b ng tr c thẳng, thì v n là m t ông già luôn ám nh b i quá kh , qua nh ng gi c m , nh ng ý t ng b t ch t không bao gi đ t b đi đ c.

Ba giai đ n này n i ti p l n l n vào nhau, là m t cu n ti u thuy t dài r i, m t cu n ti u thuy t v con ng i trong chi n tranh tàn kh c, và c trong c hòa bình áp b c. N u ai mu n hi u đ c con ng i Vi t Nam đó trong b i c nh chi n tranh và hòa bình qua m t giai đ n dài t năm 1945 đ n 1990, s tìm th y trong các tác ph m c a Thơ o Tr ng.

Đ c “Nh ng Mi ng V n c a Ti u Thuy t” chúng ta th y rõ chân dung c a Thơ o Tr ng trên t ng trang m t.

V giai đ n c a m t ng i lính, là nh ng cái ch t b t ch t và vô lý, v cái s ng và nh ng cu c tình trong th i lo n. “Viên Đ n B n Vào Nhà Th c” vi t sau tr n M u Thân ở Saigon hay “Ng i Đ n Bà Mang Thai Trên Kinh Đ ng Tháp” vi t trong th i gian Thơ o Tr ng đang l n l i t i Vùng 4 Chi n thu t là nh ng chuy n r t n i ti ng tr c năm 1975, đã đ a tên tu i Thơ o Tr ng đ n g n v i ng i đ c, ng i đ c đang s ng trong không khí chi n tranh m i ngày. Nh ng câu chuy n nh th m sâu vào lòng ng i nh ng đ i u phi lý, xót xa c a nh ng con ng i trong chi n tranh. Th y bù n gui c m nh n mà không gi i thích đ c lý do.

Chia s n i b t h nh mi n Nam là giai đ n ng i lính buông súng đ vào nhà tù, đ i danh nghĩa là nh ng “tr i h c t p c i t o” m c lên nh n m t i hai mi n Nam B c c a đ t n c. Nh ng trang sách vi t v nh ng ho t c nh trong nhà tù C ng S n c a ng i tù 16 năm h n là nh ng trang sách h p đ n ng i đ c nh t. N u quý v đã ở tù C ng S n, đã th y nh ng hành đ ng, đã nghe nh ng ngôn ng trong nhà tù thì đây là nh ng trang sách g n gui nh t, n u quý v ở ngoài vòng c ng t a, đ ng bên l cu c chi n, thì l i càng nên đ c. Cũng là lo i tù đó chúng ta đã đ c Bùi Ng c T n, Vũ Th Hiên... nh ng ch o Thơ o Tr ng chúng ta m i nh n th y nh ng ngh ch lý, nh ng xót xa, nh ng ngôn ng , nh ng nét khô h ài c a cái g i là tù “c i t o.” Ph i ch ng s cách bi t gi a “tù trong” và “tù ngoài” đ i ch đ CS không khác nhau cho l m, nh ng đ i con m t c a m t ng i tù t mi n Nam đ c áp gi i ra B c thì đây là m t v bi hài k ch gây nh ng n t ng r t khó phai m .

Có cái gì nhân bản hơn chuyện “Con Bò,” trong cái đói khát t n cùng c a Ngô i tù mà không ai dám đ ng đ n mi ng th t bò c a tr i phát ra. Có gì xót xa hơn, m t ông chánh án quy n cao ch c tr o ng c a mi n Nam, đã b k t án, cùm trong hang vì b k t t i là ăn c p m y t ng đ o ng c a m t ng o i b n tù nh .

M t chuyện trong nhà tù c a Thơ o Tr o ng mà g n đây nhi u trang báo trích đ n và phê bình là chuyện “Nh o ng Đ a Tr Đ u Thai Gi a Hàng Rào” nói v m t bà tù hình s mu n có m t đ a con, và đã thông đ ng v i m t tù hình s nam ra gi hàng rào ngăn cách gi a hai khu tù nam và tù n , (ch c ch n là hàng rào k m gai) đ đánh m nh, đánh mau và “b p.” Sau đó vì Ngô i n tù hình s này mu n gi cái thai nên đã ch u nh o ng tr n đòn kh c li t c a b n cai tù. Vai chính c a truy n này là Ngô i đàn bà tù hình s mang thai, ch không ph i là đ a tr . Đáng l ra chuyện này ông Thơ o Tr o ng ph i đ t t a là “Ng o i Đàn Bà Mang Thai Gi a Hàng Rào Dây Thép Gai” m i đúng, nh o ng có l Thơ o Tr o ng đã có m t chuyện “Ng o i Đàn Bà Mang Thai Trên Kinh Đ o ng Tháp” r i, s truy n c a ông có nhi u Ngô i đàn bà mang thai quá, nên ông ph i đ t tên tr ch đi chng?

N u ai đã s ng qua nh o ng tr i tù mi n B c, đã g n các tr i tù hình s thì m i th y cái ghê t m c a CS trong vi c đ i u hành các tr i tù này. Các ông tù c i t o nói kh , nh o ng cái kh còn đ ng đ c hai chân, còn cái kh c a Ngô i tù hình s mi n B c là cái kh ph i bò l t nh m t con chó gh .

Nh o ng đ i u Thơ o Tr o ng vi t trong t p truy n này có th t hay không? Đ n đây tôi xin nh c i m y dòng vi t tâm tình c a Thơ o Tr o ng: *“Xã h i tan rã đ n n i cái gì cũng có th có và cái gì cũng có th không? Cái gì cũng th t, cái gì cũng gi .”*

Nh o ng v y câu chuyện n trong “Đá M c” sau đây có l là m t câu chuyện th t, m t chuyện vui khi n ai đ c cũng ph i b t c o i. M t bác già tù có nhi m v gi chu ng heo, trong đó có m t con heo gi ng t c là heo n c. Sau m t l n gieo gi ng v t v , bà “cán b gái” m i giao cho bác tù già hai qu tr o ng gà nói là “đ b i d o ng.” Bác tù già này r t c m đ ng, có l trong lòng bác đã nghĩ đ n hai ch “tình ng o i,” bác đ n n c và th o ng th c r t t n tình hai qu tr o ng. Khi bà cán b tr l i, h i đã đ p hai qu tr o ng vào máng đ b i d o ng cho con heo n c ch a, thì bác m i thú nh n là đã x i hai qu tr o ng vì c nghĩ là bà cán b đã b i d o ng cho bác. K t qu là bà cán b đã n i tr n lời đ nh và m ng nhi c bác tù già:

“Nó nh y, ch anh có làm gì đâu... mà b i d o ng?” “Anh tranh ăn c a nó là anh b c l t nó. Các anh b c l t c a nhân dân quen r i, bây gi l i b c l t c a l n n a!”

Cũng vì nh n l m hai qu tr o ng gà “b i d o ng” mà bác tù già ph i tr v đ i nông nghi p, đ l i tìm “ch đ a v ng ch c” là cây cu c. N u không có giai đ o n tù “c i t o,” (tôi xin b hai ch này vào đ u ngo c), làm sao Thơ o Tr o ng có th đ ng nên chuyện “Nh o ng Đ a Tr Đ u Thai Gi a Hàng Rào” m t chuyện r t ng o i mà cũng r t kh n n n ch có th x y ra trong nhà tù CS hay “Ti ng Thì Th m Trong B i Tre Gai” nói đ n cái ch t oan khu t c a m t ng o i tù binh tr tu i.

Giai đßng cuß cùng cß a cuß c đß i chính là giai đßng bác tù già đßng lßu vong nß i chß n này. Giai đßng cß a ray rßt, cß a hß i tßng. Thơ o Trßng đã luôn luôn nhßng i và tßnh mình: *“Phß i luôn luôn nhßng hß quên đß tß cß !”*

nhßng trong mßt phßn ba cuß c đß i còn lß i, lúc mê lúc tßnh, Thơ o Trßng lß i không thß quên. Đó là nß i ám ßnh khôn nguôi cß a qußng đß i tù đã đß lß i trong tâm hßn tác gißnh nhßng nß tßng bußn rßu và sß hßi. Đßng ß Mß, chuyßn “Trong Hßm” khi tác giß đßn vß , con hßm cßt chß có mßt lß i ra, thì ông nói:

“Vißt Cßng chß tß đß u ngß thì hß tß đßng thoát.”

Trong “Đß Mßc,” đß băng qua đßng thì ông vißt

“chß n chß nó mà tóm đß cß thì đß hß cß i pß cß i tß o mút mùa...”

Sß liên tßng này luôn luôn hißn ra rßt đßng nét. Thơ o Trßng có quên không, trong khi bßn chúng đßng kêu gß i xóa bß hßn thù, hß quên quá khß. Thơ o Trßng không quên, ông đã chß i: *“Bß tiên sß nhà nó... Đßo mß nó... Cha tiên sß nhà nó cách mßng... Bß tiên sß nhà nó Đßng Minh,”*

nghßa là chß i cß Vißt Cßng, chß i cß Mß. Thơ o Trßng có căm thù không? Thß a có.

Nhà văn Thơ o Trßng, lßc đßng trong cuß n “Nhßng Mißng Vßn cß a Tißu thuyßt” đã có nhßng đßng nghĩa mà tôi rßt thích nhß ông nói: *“Cách mßng là đßng gß i tß i cái mà mình thßng mußn và thßng u thßn,” “Cß hai phía, tß tß ai nghißng chßnh tußn lßnh đß u bß thßng tßng nhß nhau,”* ông còn nói:

“Chúng ta đã phß m nhß u sai lß m liên tßp, đó là thua trßn, sa cß mà không bß tß xß, đß CS bß t vào tù, ß tù mà còn sßng và bß thßng ra và đßng nßng cß ngoài...”

Nhßng ông lß i có mßt đßng nghĩa rßt táo bß o, câu đó ß trang 282:

“ß đßng bà quý nhß tß là sß đßng đßng!”

Nhßng Thơ o Trßng lß i cho rßng mình đã mßt hßt, niß m nßng tß a cuß i cùng và nß i trß vß là gia đßng:

“Chúng ta là nhßng tù binh vô thß a nhßn.

chúng ta không còn tß quß c

không còn chß đß

không còn đ ng minh

chúng ta ch còn gia đình.”

Ông Thơ o Tr ng đ ng quên r ng ông còn có anh em, còn có nh ng ng i yêu quý ông đ n v i ông, v i tác phẩm c a ông.

Nhà văn Thơ o Tr ng đã thú nh n, ông có tham v ng nh t c cu c chi n VN vào trong m t truy n ng n. Ng n thì không ng n, nh ng nh ng chuy n v a nh “T D i Đ nh Đ i Nhìn Lên Chân Núi” đã đ t m c đích. Tôi đ ng ý v i Tr n D T v nh n xét này.

Thân ph n c a con ng i Vi t Nam qua ba đ n đ i c a tác gi đã th hi n đ y đ trong “Nh ng Mi ng V n c a Ti u Thuy t,” trong chi n tranh, th t tr n và n i cô đ n l u c x ng i v i ba hình nh: ng i lính, tên tù và k tha h ng. Theo nh ti u s thì nhà văn Thơ o Tr ng Tr n Duy Hinh đã b t p trung trong tr i tù C ng S n 16 năm, 4 tháng 4 ngày. i tù ki u này không diên thì cũng thành d i. Sang đây có nhi u nhà văn gác bút hay vi t không còn hay n a, nh ng đ i v i Thơ o Tr ng, nh ng truy n nh “Mây Trời,” “Đá M c,” “Trong Hang,” “T D i Đ nh Đ i Nhìn Lên Chân Núi” và nh t là truy n “Nh ng Đ a Tr Đ u Thai Gi a Hàng Rào” đã ch ng t ch t li u s ng đã giúp ông thành đ t h n trong văn ch ng.

Qua b dày c a nh ng tác phẩm, b dày sinh ho t văn ch ng c a Thơ o Tr ng, c quăng đ i ba b n m i năm c a m t ng i lính, ng i tù, ng i l u vong trôi gi t trên m nh đ t này, chúng ta không có th có nh ng nh n xét m t cách t ng quát, h i h t, s sài trong m t hai trang gi y.

Tôi xin m n câu nói c a m t tên tù hình s nói v bác tù già trong m t câu chuy n c a Thơ o Tr ng: *“Bác không thu c v ch đ nào n a, bác thu c v l ch s.”* Bác Thơ o Tr ng i! Bác cũng v y. Mai sau đ n lúc ng i ta ph i công nh n n n văn h c h i ngo i này, bác không còn là m t nhà văn c a ch đ nào n a, bác thu c v l ch s! Chúng tôi hãnh di n vì có Bác. Xin chào Bác!